

Η εκρηκτική δεκαετία του '60 στις ΗΠΑ

του Barikat

Έναν περίπου αιώνα μετά τη 13η τροποποίηση του Συντάγματος και το τέλος του εμφυλίου στις ΗΠΑ, η φυλετική καταπίεση αποτελούσε το μεγαλύτερο κοινωνικό ζήτημα και το σημαντικότερο αγκάθι του «αμερικάνικου εξαιρετισμού»ⁱ για την παγκόσμια εξαγωγή του αμερικάνικου ονείρου. Πίσω από την πλαστή εικόνα της καλο-κουρδισμένης καπιταλιστικής κοινωνίας των ΗΠΑ στις δεκαετίες της κορύφωσης του ψυχροπολεμικού κλίματος, η φτώχεια στα γκέτο των μαύρων κοινοτήτων, οι φυλετικές διακρίσεις στην εργασία, οι κρατικές δολοφονίες μαύρων πολιτών και ακτιβιστών, οι επιθέσεις της Κου Κλουξ Κλαν, ο δομικός ρατσισμός του αμερικάνικου πολιτικού και νομικού συστήματος,ⁱⁱ ο ωμός έλεγχος και η καταστολή αποτελούσαν τη σκοτεινή όψη μιας κοινωνίας, που ένα τμήμα της έβρισκε τις ιστορικές του μνήμες στις καλύβες της ντροπής του αμερικάνικου νότου, στα λιντσαρίσματα, στις ταπεινώσεις. Μιας κοινωνίας έτοιμης να εκραγεί.

Από την υπόθεση των «Νέων του Σκότσμπορο» το 1930, δείγμα του ενδημικού ρατσισμού στην κοινωνία των ΗΠΑ του μεσοπολέμου, τα blues του θυμού, τη jazz που προμήνυε εξεγέρσειςⁱⁱⁱ, τις συγκινητικές συγκεντρώσεις στις εκκλησίες, τους χριστιανικούς ψαλμούς που διασκευάστηκαν και ενσωμάτωναν τις μάχες των μαύρων και την υπόσχεση για θυσίες με στόχο την ισότητα, ο αγώνας της μαύρης κοινότητας πήρε τη μορφή των μαζικών, μαχητικών κινητοποιήσεων. Από το Μοντγκόμερι και τη Ρόζα Παρκς με το μποϊκοτάζ στα λεωφορεία της πολιτείας, τους «Ταξιδιώτες της Ελευθερίας», τα γεγονότα στο Γκίντσμπορο το 1960, το Μπέρμιγχαμ το 1963, τις μεγάλες κινητοποιήσεις στην Ουάσινγκτον και άλλες αμέτρητες εξεγέρσεις, αποτέλεσμα κυρίως δολοφονιών μαύρων πολιτών από δυνάμεις καταστολής σε όλη την επικράτεια των ΗΠΑ, μέχρι τη φοιτητική Συντονιστική Επιτροπή Μη Βίαιης Δράσης, τον Μάρτιν Λούθερ Κινγκ, τον Μάλκολμ Χ, το Συνασπισμό Εξεγερμένων Μαύρων εργατών του Ντιτρόιτ, τους Μαύρους Πάνθηρες.

Η δολοφονία του Μάρτιν Λούθερ Κινγκ στις 4/4/1968, από ελεύθερο σκοπευτή μετά από μια ομιλία του στο Μέμφις του Τενεσί, όπου βρέθηκε για να στηρίξει μια απεργία εργαζομένων στα απορριμματοφόρα της πόλης, δείχνει το τέλος της όποιας ανοχής του αμερικάνικου κράτους στα μαχητικά κινήματα για τα πολιτικά δικαιώματα των μαύρων. Όταν ο Μάρτιν Λούθερ Κινγκ άρχισε με τις ομιλίες του να συνδέει το ζήτημα των πολιτικών δικαιωμάτων με την εξάλειψη της φτώχειας, να τοποθετείται δημόσια κατά του επέμβασης στο Βιετνάμ, σε αντίθεση με άλλους ηγέτες του κινήματος των μαύρων που θεωρούσαν ότι με αυτό τον τρόπο θα χαθούν τα στηρίγματά τους στην Ουάσινγκτον, μπήκε στο στόχαστρο του FBI. Οι τηλεφωνικές παρακολουθήσεις, οι εκβιασμοί, οι επιστολές που τον καλούσαν να αυτοκτονήσει, οι απειλές κατά της ζωής του, η δολοφονία του αποτέλεσαν την απάντηση, όταν ο Μάρτιν Λούθερ Κινγκ άρχισε να διατυπώνει και να αναδεικνύει επικίνδυνα ερωτήματα που έστρεφαν το ριζοσπαστισμό της μαύρης κοινότητας σε μη ελέγξιμες κατευθύνσεις. Σε μια έκθεση της Γερουσίας των ΗΠΑ, το 1976, που συντάχθηκε σχετικά με τη δράση του FBI, διατυπώνεται ότι το FBI είχε στόχο «να καταστρέψει τον Μάρτιν Λούθερ Κινγκ» και να αναζητηθεί νέος ηγέτης που θα τον αντικαθιστούσε.

Η κρατική πολιτική των ΗΠΑ σε σχέση με τα ζητήματα των μαύρων, υπό το βάρος της διεθνούς πίεσης, αλλά και του γκρεμίσματος της αμερικάνικης υπόσχεσης, κατευθύνονταν από τη μια μεριά στην ενσωμάτωση του κινήματος για τα πολιτικά δικαιώματα, στον έλεγχο της δράσης του και στη μη εκτροπή του σε ριζοσπαστικότερες και πιο βίαιες μεθόδους, αλλά και στη δημιουργία εμποδίων στη σύνδεση της μαύρης με τη λευκή νεολαία, στη παροχή οικονομικών κινήτρων σε τμήματα του μαύρου πληθυσμού με σκοπό την ένταξη

του στο οικονομικό σύστημα και η παραχώρηση αναιμικών πολιτικών δικαιωμάτων. Από την άλλη μεριά, όταν οι υποσχέσεις για ισότητα δεν αρκούσαν για την ιδεολογική καταστολή του μαύρου πληθυσμού, ο οποίος άρχιζε να συνειδητοποιεί και να συνδέει το φυλετικό διαχωρισμό με τον ταξικό διαχωρισμό, ενεργοποιούνταν οι πιο σκληρές μέθοδοι φυσικής καταστολής, δολοφονιών και τρομοκρατίας. Μετά από χρόνια αποκαλύφθηκε ότι σε όλη τη διάρκεια του κινήματος των πολιτικών δικαιωμάτων, ενώ το Κογκρέσο έκανε μικρές παραχωρήσεις, παράλληλα η κυβέρνηση χρησιμοποιούσε το FBI για να παρενοχλεί και να εξουδετερώνει τις μαχητικές οργανώσεις του μαύρου πληθυσμού μέσω του προγράμματος αντικατασκοπείας την περίοδο 1956-71, γνωστού ως COINTELPRO, το οποίο τερμάτισε τη δράση 295 οργανώσεων.

Η κυβέρνηση των ΗΠΑ χωρίς να κάνει ριζοσπαστικές αλλαγές προσπαθούσε να ελέγξει την οργή του μαύρου πληθυσμού διοχετεύοντάς την στην κάλπη και τους εκλογικούς μηχανισμούς ανάδειξης αντιπροσώπων, ασκώντας παράλληλα πίεση σε μαύρους ηγέτες για μετριοπαθή αιτήματα και ειρηνικές συγκεντρώσεις. Η μεγάλη συγκέντρωση στην Ουάσινγκτον και η ομιλία του Μάρτιν Λούθερ Κινγκ, που συγκίνησε και συγκινεί εκατομμύρια ανθρώπους δέχθηκε τα εγκώμια του Κένεντι, και της πολιτικής ηγεσίας των Δημοκρατικών, αλλά την αιχμηρή άποψη του Μάλκολμ Χ μετά από εκείνη τη συγκέντρωση και την ανατίναξη μιας εκκλησίας μαύρων στο Μπέρμιγχαμ της Αλαμπάμα. Το κλίμα εκείνων των ημερών αντιστοιχούσε περισσότερο σε μια μαύρη επανάσταση που βρισκόταν στους δρόμους, με στόχο το μπλοκάρισμα της κυβερνητικής πολιτικής, τη λειτουργία του αεροδρομίου μέσω καθιστικής διαμαρτυρίας κ.ά., αλλά τελικά έχασε τη μαχητικότητά της, την οργή της, την θέρμη της, τον ασυμβίβαστο χαρακτήρα της εξαιτίας των ηγετών της.iv Σύμβουλοι της κυβέρνησης, αργότερα, εξιστόρησαν τις συνομιλίες του προέδρου με τους ηγέτες του κινήματος και ανέφεραν την προτροπή του να μην πολιορκηθεί το Καπιτώλιο, για να μη δημιουργηθεί κλίμα εκφοβισμού σε γερούσιαστές και αντιπροσώπους. Αλλά πώς θα μπορούσε να ελεγχθεί και να διοχετευθεί στα ζητήματα της κάλπης ένας αγώνας που αποτελούσε απάντηση στα δομικά ζητήματα ρατσισμού και φτώχειας στην αμερικάνικη κοινωνία όταν το 50% των μαύρων ζουν κάτω από τα όρια της φτώχειας σε αντιστοιχία με το 20% των λευκών;v

Οι συνεχιζόμενες εξεγέρσεις των μαύρων πολιτών καθ' όλη τη διάρκεια της δεκαετίας του 1960 και οι άγριες αναταραχές δείχνουν ότι οι πολιτικές αποφάσεις και οι νόμοι δεν είχαν νόημα, όταν συνεχίζονταν οι διακρίσεις στην εργασία, οι δολοφονίες, οι εκρήξεις, οι επιθέσεις της Κου Κλουξ Κλαν, η φτώχεια στα γκέτο, οι δίκες μαύρων ακτιβιστών από λευκούς ενόρκους, οι αθωωτικές αποφάσεις ή οι ελάχιστες ποινές για δράστες επιθέσεων στο μαύρο πληθυσμό. Το μήνυμα του Μάρτιν Λούθερ Κινγκ για μη βία, για «παθητική επανάσταση» άρχιζε να απογοητεύει τον μαχητικό μαύρο πληθυσμό. Μπορεί η ειρηνική τακτική να ήταν αποτελεσματική ως ένα βαθμό για την κατακραυγή της αμερικάνικης κοινής γνώμης κατά του ρατσιστικού Νότου. Αλλά δεν ήταν αρκετή για αντιμετώπιση τη φτώχεια και την ανέχεια που μάστιζαν τα γκέτο των μαύρων. Σιγά σιγά ο Μάρτιν Λούθερ Κινγκ άρχισε να χάνει τον ηγετικό του ρόλο και τη θέση του να παίρνουν νέοι ηγέτες και νέες οργανώσεις που με το κοινωνικό τους πρόγραμμα, τις δομές αυτό-οργάνωσης, αλληλεγγύης και αυτό-προστασίας να αντιμετωπίζουν πιο ριζικά τα αυξανόμενα προβλήματα του μαύρου πληθυσμού, όπως το κόμμα των Μαύρων Πανθήρων. Άρχισε να αναπτύσσεται το νέο σύνθημα της «Μαύρης Δύναμης», της αυτοδύναμης ανάπτυξης των μαύρων κοινοτήτων και της μαχητικής αντίστασης απέναντι στο δομικούς φυλετικούς και ταξικούς διαχωρισμούς.

i American Exceptionalism (https://en.wikipedia.org/wiki/American_exceptionalism)

ii Μόλις το 1954 το Ανώτατο δικαστήριο των ΗΠΑ κατήργησε το δόγμα «χωριστά αλλά ίσοι»

iii <https://barikat.gr/content/jazz-n-blues-i-istoria-mias-laikis-moysikis-apo-ton-amerikaniko-noto-tis-sklavias-stin>

iv <https://www.youtube.com/watch?v=a59Kwp35Z80> από το 36' και μετά

v Howard Zinn, Ιστορία του λαού των Ηνωμένων Πολιτειών, ΑΙΩΡΑ, Αθήνα, 2009